ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಒನಕೆ ಓಬವ್ವೆಯ ಘಟನೆ: ಚಾರಿತ್ರಕ ವಿಮರ್ಶೆ

ಲಕ್ಷ್ಮಣ್ ತೆಲಗಾವಿ

೧

ಕರ್ನಾಟಕ ಚಾರಿತ್ರಕ ಕಥಾಮಂಜರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಒನಕೆ ಓಬವ್ವೆಗೂ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನ ಕಲ್ಪಿಸಿರುವುದುಂಟು. ಚಾರಿತ್ರಕ ಯುಗದ ವೀರ ವನಿತೆಯರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಈಕೆಯನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಿ ಈಕೆಯ ಧೀರೋದಾತ್ತ ನಿಲುವನ್ನೂ ಪ್ರಶಂಸಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆ, ಸಮಯಸ್ಫೂರ್ತಿ, ತ್ಯಾಗ–ಇವು ಈಕೆಗೆ ಆರೋಪಿಸಿ ಕೊಂಡಾಡಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಮೂರು ಗುಣಗಳು. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ನಾಯಕ ಅರಸರ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಈಕೆಯು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಪಾತ್ರದ ಬಗೆಗೆ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲೂ ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ವೃತ್ತಾಂತದ ಪ್ರಕಾರ, ಓಬವ್ವೆಯ ಘಟನೆಯು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಕೊನೆಯ ಅರಸ ರಾಜಾವೀರ ಮದಕರಿನಾಯಕನ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೫೪–೧೭೭೯) ಆಡಳಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತೆಂದೂ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ನವಾಬ ಹೈದರ್ ಅಲಿ ಖಾನನು ದುರ್ಗವನ್ನು ಮುತ್ತಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆತನ ಸೈನಿಕರು ಕೋಟೆಯ ಕಳ್ಳಗಂಡಿಯ ಮೂಲಕ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಒಳನುಗ್ಗಲು ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದರೆಂದೂ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಓಬವ್ವೆಯು ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಒನಕೆಯಿಂದ ಸದೆಬಡಿಯುವುದರೊಡನೆ ಅವರನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿ, ಆಗಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ದುರ್ಗವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದಳೆಂದೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಈ ಸಾಹಸದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈಕೆಯು ಶತ್ರು ಸೈನಿಕರಿಂದ ಹತಳಾದಳೆಂಬ ಸಂಗತಿಯೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದು, ಈಕೆಯ ಸಾಹಸದ ಬಗೆಗಿನ ಅಭಿಮಾನ ಮತ್ತು ಈಕೆಗೆ ಒದಗಿದ ದುರಂತದ ಬಗೆಗಿನ ಅನುಕಂಪ–ಇಂತಹ ಭಾವನೆಗಳಿಂದ ಈಕೆಯ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಅಧಿಕಗೊಂಡಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಓಬವ್ವೆಯ ಘಟನೆಯು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಗದಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿರುವುದಂತೂ ದಿಟ.

ಓಬವ್ವೆಯ ಘಟನೆ ಕುರಿತು ವಿದ್ವಾಂಸರನೇಕರು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವುದುಂಟು. ಎಂ.ಎಸ್. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಅವರು ಬರೆದಿರುವಂತೆ, ಓಬವ್ವ ಅಥವಾ ಓಬಿಯು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಬಳಿಯ ಅಗಸನಕಲ್ಲು ಗ್ರಾಮದವಳು; ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಕೋಟೆಯ ಕಳ್ಳಗಂಡಿಯಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಲೆತ್ನಿಸಿದ ಶತ್ರು ಸೈನಿಕರನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸುವ ತನ್ನ ಸಾಹಸದಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಹತ್ಯೆಗೀಡಾದಳು ; ಆಕೆಯಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ ಶತ್ರು ಸೈನಿಕರ ಸಂಖ್ಯೆ ೨೦೦ ರಿಂದ ೩೦೦.[1] ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧಕ ಹುಲ್ಲೂರು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಜೋಯಿಸರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಹಲವಾರು ಲೇಖಕರು ಇದೇ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಾನಾ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವರು. ಅಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಸಾಹಸದ ನಂತರವೂ ಓಬವ್ವೆಯು ಬದುಕಿದ್ದಳೆಂಬುದನ್ನೂ ದುರ್ಗದ ಅರಸನು

---

1 ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಪಾಳೆಯಗಾರರು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೨೪, ಪು. ೯೧–೯೪

ಈಕೆಯನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿ ಗೌರವಿಸಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವರು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಚಲವಾದಿ ಪಂಗಡದ ಓಬವ್ವೆಯನ್ನು ಬೇಡ ಜನಾಂಗದ ಮಹಿಳೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ತಪ್ಪಾಗಿ ದಾಖಲಿಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು.[2] ಹಾಗೆಯೇ, ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಈಕೆಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನೇ ಶಂಕಿಸಿರುವರು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಓಬವ್ವೆಯ ಘಟನೆಯ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯೊಡನೆ ಕೈಗೊಳ್ಳಲೆತ್ನಿಸಿದೆ :

೧. ಓಬವ್ವೆಯು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ?

೨. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಓಬವ್ವೆಯು ತೋರಿದಳೆನ್ನಲಾದ ಸಾಹಸವು ವಾಸ್ತವಿಕವೇ ?

೩. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ತೋರಿಸಲಾಗುವ ಕಲ್ಲುಪೊಟರೆ ಅಥವಾ ಕಲ್ಲುಗಂಡಿ ಯೊಡನೆ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿರುವ ಓಬವ್ವೆಯ ಸಂಬಂಧವು ಸಮರ್ಥನೀಯವೇ ?

೪. ಓಬವ್ವೆಯ ಅಂತ್ಯ ಆದುದು ಹೇಗೆ ?– ಇತ್ಯಾದಿ.

೨

ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ದಂತೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಆನುಷಂಗಿಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆ :

೧. ಓಬವ್ವೆಯು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಅಹುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಈಕೆಯ ಘಟನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ನಾಯಕ ಅರಸರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದಾಖಲೆ ಯೊಂದು[3] ಈ ರೀತಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ: "... ಶತ್ರುಗಳು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆ ಮೊಕ್ಕಾಂ ಮಾಡಿ ಬಂದಾನೊಂದು ರಾತ್ರಿ ಸರುವತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹುಚ್ಚಂಗಮ್ಮನ ಹೊಂಡದ ಮೋಣಿ ಹಿಡಿದು ದಿಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂತ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ದಿಡ್ಡಿಬಾಗಿಲ ಪಹರೆಗೆ ನೇಮಿಸಿದ ಹೊಲೆಯರವನು ಪಹರೆಗೆ ಹೋಗ ಬೇಕು. ಜಾಗ್ರತೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸೆನಲಾಗಿ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಿದ್ದ ಅನ್ನ ಮೊಸರು ಯಿಟ್ಟು ವುಣ್ಣುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಜನರು ಬರುವಂತೆ ಶಬ್ದವು ಅವನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿ ಬರು ವಲ್ಲಿ ಆಗ ಆಕೆಯು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಚನ್ನಾಗಿ ನೋಡು ವಲ್ಲಿ ಶತ್ರು ಪಕ್ಷದವರು ಒಳಗೆ ಬರಬೇಕೆಂತ ಪ್ರಯತ್ನಿಸು ತ್ತಿರುವುದಂ ಅರಿತು, ಗಂಡನಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಕೂಡ್ಲೆ ಅನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಬರುವನು. ಅದರ ಪಾಪವು ನನಗೆ ಬರುವದು. ಸುಮ್ಮನೆ ಯಿದ್ದರೆ ರಾಜದ್ರೋಹ ಮಾಡಿದಂತೆ ಆಗುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ತನ್ನ ಸಾಹಸ್ತ ಯಿದ್ದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವೆನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗಂಡನೆ ಬರುವನೆಂದು ಬಂದು ಒನಕೆ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ದಿಡ್ಡಿಬಾಗಿಲಿಗೆ ಮೋರೆಯಾಗಿ ನಿಂತು ವೀರಗಚ್ಚೆ ಹಾಕಿ ಆ ಬಾಗಿಲು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಬರವಷ್ಟು ಯಿತ್ತು. ಹೀಗಿರಲಾಗಿ ಒಬ್ಬನು ತಲೆ ತೂರಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಮುಸಲದಿಂದ ತಲೆಗೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಷ್ಟು ಪೆಟ್ಟು ಹಾಕಲು ಆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತಲೆ ಹೊಡದು ಸಾಯುವನು. ಆ ಶವವನ್ನು ಕಾಲು ಹಿಡಿದು

---

2 B. N. Sri Sathyan (Ed.): *Mysore State Gazetteer–Chitradurga District*, Bangalore, 1967, p. 393

3 ಇದು ಕಾಗದದ ದಾಖಲೆ ; ವಂಶಾವಳಿ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ್ದು. ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಟಿ. ಜಯಣ್ಣ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಕೈಬರಹದ ಈ ದಾಖಲೆಯ ನಕಲನ್ನು ನನ್ನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒದಗಿಸಿದವರು ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಾದ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಎಚ್. ಶ್ರೀಶೈಲ ಆರಾಧ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಂಡವಪುರದ ನಾ. ಪ್ರಭಾಕರ್ ಅವರುಗಳು. ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೆ ನಾನು ಋಣಿಯಾಗಿರುವೆ. ಈ ದಾಖಲೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೇ ಹೋಲುವ ಇನ್ನೊಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿ(ಕೈಫಿಯತ್)ಯು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ನಾಯಕ ಅರಸರ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಪರಶುರಾಮಪ್ಪನ ಸಂತತಿಗೆ ಸೇರಿದವರೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜಿಲ್ಲೆ ರಾಮನಗರದ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದ 'ಪೋಸ್ಟ್' ರಂಗಪ್ಪ ಅವರ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿಯ ಕೆಲ ಆಯ್ದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಡಾ॥ ಎಂ.ವಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಮತ್ತು ಎಂ.ವಿ. ಚಿತ್ರಲಿಂಗಯ್ಯ ಅವರುಗಳು ಸಂಯುಕ್ತವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ 'ಇತಿಹಾಸ ಚಂದ್ರಿಕೆ' ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ (೪-೧೨ ರಿಂದ ೫-೧೧, ೧೧-ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೮೨ ರಿಂದ ನವೆಂಬರ್ ೧೯೮೪) ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವರು. ಈ ಎರಡು ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿಯ ಓಬವ್ವೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ವೃತ್ತಾಂತವು ಭಾಷೆಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ವಿನಾ ಉಳಿದಂತೆ ಒಂದೇ ರೀತಿಯು ದಾಗಿದೆ.

ತನ್ನ ಕಡೆ ಯಳಹಾಕುವದು. ಯೀ ರೀತಿ ತಲೆ ಯಿಟ್ಟವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಲ್ಲುತಾ ನೂರಾರು ಮಂದಿಯನ್ನು ರಾಶಿ ಹಾಕಿದಳು. ಯೀ ಕಡೆ ಶತೃಪಕ್ಷದವರಿಗೆ ಅನುಮಾನ ತೋರಿ ವಳಗೆ ಹೊಕ್ಕವರೆಲ್ಲ ವಬ್ಬರೂ ಹಿಂದಿರುಗಲಿಲ್ಲ. ವಳಗಿನ ಮರ್ಮ ತಿಳಿಯದಂತಾಯ್ತು. ಯಿದು ಯೇನೋ ಮೋಸವಿರುತ್ತೆಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮಯಿಂದ ವಳಗಿನ ಕೃತ್ಯವನ್ನರಿತು ಪಲಾಯನವಾಗುವಷ್ಟಕ್ಕೆ ಯೀಕೆ ಗಂಡನು ವೂಟ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಸ್ತ್ರೀಯಳಿಗೆ ಬಾಗಿಲು ಭದ್ರ ಹಾಕು. ಶತೃಗಳು ಬರುವರಾಗಿದ್ದಾರೆಂತ ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ಜವಾಬು ಯಿಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಹೊರಗೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಕಿ ಯೀ ನಿಶಿಯಲ್ಲಿ ಯಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಳೋ ಯಿದರ ನಿಜಸ್ಥಿತಿ ನಾಳೆ ತಿಳಕೊಂಡರೆ ಬಂದೀತು. ಯಿದು ಸಮಯವಲ್ಲ. ಪಹರೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಂತ ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ದಿಡ್ಡಿಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಬರುತ್ತಾ ಹೆಣದ ರಾಶಿಗಳನ್ನು ಮುಸಲದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಭಾರ್ಯಳು ಯಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯಪಟ್ಟು ಗದ್ದಲ ಮಾಡಲಾಗಿ ಶತೃಗಳೆಲ್ಲಾ ವೋಡಿಹೋದರು. ನಂತರ ನಡದ ವರ್ತಮಾನ ಗಂಡನಿಗೆ ಹೇಳಿ ತನ್ನ ತಪ್ಪು ಕ್ಷಮಿಸೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿ ಪರಮಾನಂದದಿಂದ ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಲೇ ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರು ಧೊರೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಡದ ಸಮಾಚಾರ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿ ರಾಜನು ಸ್ತ್ರೀಯಳ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಆನಂದಭರಿತನಾಗಿ ವಸ್ತ್ರಾದ್ಯಾಭರಣಗಳು ತರಿಸಿ ಮುಂದಿಡಲು ಯಿವುಗಳು ಅಶಾಶ್ವಿತವಾದವು. ನನ್ನ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಆ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬಾಗಿಲು ಕಟ್ಟಿಸಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ತನ್ನವರಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ಬರಬೇಕೆಂತ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿ ಅರಸು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಬಾಗಿಲುಕೋಟೆ ಸಹ ಕಟ್ಟಿಸಿ ವನಿಕೆಗಂಡಿ ಬಾಗಲೆಂತ ಹೆಸರಿಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯಳ ರೂಪು ಕೆತ್ತಿಸಿ ಗಂಡ ಹೆಂಡರಿಗೆ ಯಿನಾಮು ಕೆಲ್ಲತ್ತು ಕೊಡಿಸಿದನು."

೨. ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಕಡೆಯ ಅರಸ ರಾಜಾವೀರ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಸಹೋದರ ಸಂಬಂಧಿ ದೊಡ್ಡ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಖಾಸಾ ವಂಶಸ್ಥರೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ತಾಲ್ಲೂಕು ಭರಮಸಾಗರದ 'ಅಂಬಾವಿಲಾಸ'ದ ನಿವಾಸಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ ಬಿಚ್ಚುಗತ್ತಿ ದೊಡ್ಡ ಮದಕರಿನಾಯಕ(ಬಿ.ಡಿ. ಮದಕರಿನಾಯಕ)ಅವರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಚಲವಾದಿ ಮತಸ್ಥರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂದ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ರಹದಾರಿ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ,[4] ಈ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಅಂಶಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವರು. ಇವರ ರಹದಾರಿ ಪತ್ರವು, ಶತ್ರುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ತನ್ನ ಸಾಹಸ ತೋರಿದ ನಂತರ ಓಬವ್ವೆಯು ಅರಸನಿಂದ ಪುರಸ್ಕೃತಳಾದುದನ್ನೂ ಕಳ್ಳಗಂಡಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆಂದು ಅದನ್ನು ಆವರಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ಪ್ರಾಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಈಕೆಯು ಅರಸನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡುದನ್ನೂ ಅರಸನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅದನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದುದನ್ನೂ ಓಬವ್ವೆಯ ಮರಣಾನಂತರ ಈಕೆಯ ಜಲಧಿ ಉತ್ಸವ ನಡೆಯಲು ಅಪ್ಪಣೆಯಿತ್ತುದನ್ನೂ ಅರುಹುತ್ತದೆ.

ಬಿ.ಡಿ. ಮದಕರಿನಾಯಕರ ಪುತ್ರರೂ 'ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಸೀಮೆಯ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮತ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಮೊಕ್ತೇಸರರೂ' ಆಗಿದ್ದ ರಾಜಾ ಜಿ.ಎಸ್. ಪಾಳ್ಳೇಗಾರ್ ಪರಶುರಾಮನಾಯ್ಕರು ತಾವು ಈ ವಂಶಸ್ಥರಿಗೆ ನೀಡಿದ ರಹದಾರಿ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ[5] ಓಬವ್ವೆಯ ಘಟನೆ ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದು ಹೀಗೆ : "ರಾಜ್ಯಭಾರದಲ್ಲಿ ರಾಜ ಬಿಚ್ಚುಕತ್ತಿ ಮದಕರಿನಾಯ್ಕರವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ವಂಶದ ಮದಲೆ ಹನುಮಯ್ಯನ ಹೆಂಡತಿ ಓಬವ್ವೆಯು

---

4 ಈ ರಹದಾರಿ ಪತ್ರವನ್ನು ೧೯೭೩ರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪರಾಮರ್ಶೆಗೆ ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದವರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಏಕಾಂತಪ್ಪ (ಏಕಣ್ಣ) ಮತ್ತು ಈಚೆಗೆ ದಿವಂಗತರಾದ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯ ಎಸ್.ಎನ್. ರುದ್ರೇಶ್ ಪೂಜಾರ್ ಅವರುಗಳು.

5 "ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಶ್ರಿತರಾದ ವನಕೆಕಂಡಿ ಓಬವ್ವೆಯ ವಂಶೀಕರಾದ ಹಾಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ತಾಲ್ಕು ದೊಡ್ಡ ಸಿದ್ದವನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಚಲುವಾದಿ ಮತದ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಸಿ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ಶ್ರೀ ಎ.ಡಿ. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ, ಶ್ರೀ ಎ.ಡಿ. ರಾಮಯ್ಯ, ಶ್ರೀ ಸಿ. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಬರೆಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ರಹದಾರಿ"—ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಟವನ್ ಹೊರಪೇಟೆ 'ದುರ್ಗದ ಅರಮನೆ', ತಾ॥ ೨೧-೫-೧೯೫೪ (R.T.NO. 675-IR-15.2-54).
ಈ ಪತ್ರದ ನಕಲನ್ನು ನನಗೆ ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದವರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಎ.ಡಿ. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ ಅವರು (ಈಗ ದಿವಂಗತರು).

ಶತೃಗಳು ದುರ್ಗದ ಕೋಟೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡದೆ ತನ್ನ 'ವನಕೆ' ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಸಾವಿರಾರು ಶತೃತಲೆಗಳನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿ ಮೆಹನತ್ತು, ಧೈರ್ಯ, ಸಾಹಸಕೃತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ದುರ್ಗದ ಧೊರೆಗಳು ೧೬೮೮ರ ವ್ಯಯ ಸಂವತ್ಸರ ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವನಕೆಕಂಡಿ ಬಾಗಿಲು ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಆಕೆ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಆ ಕೋಟೆ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅದೇ ಸಂವತ್ಸರ ಭಾದ್ರಪದ ಬಹುಳ ಪಂಚಮಿ ದಿವಸ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಕಟ್ಟೆಮನೆ ಯಜಮಾನ ದೊಡ್ಡ ಹನುಮಪ್ಪನ ಮಗ ಏಕನಾಥಪ್ಪ-ವಗ್ಯೆರೆ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು ಮೊದಲಾದವರು ಶ್ರೀ ಕುದರೆ ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿದೇವರು ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವರು ಶ್ರೀ ವನಕೆಕಂಡಿ ಓಬವ್ವೆ-ಇವರುಗಳ ಜಲದಿ ಉತ್ಸವ ವಗ್ಯೆರೆ ಮಾಡಿರುವಂತೆ ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ದಾಖಲೆಗಳಿಂದ ಕಂಡುಬರುತ್ತೆ."

೩. ಓಬವ್ವೆಯ ವಂಶಜರಾದ ಪ್ರೊ॥ ಎ.ಡಿ. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ಭಾರತದ ಧೀರಮಹಿಳೆ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಒನಕೆ ಓಬವ್ವ' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಿಕೆಯಲ್ಲಿ,[6] ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ನಾಯಕ ಅರಸರ ಸಂಬಂಧಿಗಳು ನೀಡಿರುವ ನಿರೂಪ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಾಗದ-ಪತ್ರಗಳು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನೂ ಓಬವ್ವೆಯ ಸಾಹಸ ಕೃತ್ಯ ಕುರಿತ ಜನಪ್ರಿಯ ಸಂಗತಿಗಳೇ ವಿವರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು.

ಈ ಪುಸ್ತಿಕೆಯಲ್ಲಿಯ ಓಬವ್ವೆಯ ಘಟನೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಈ ಮುಂದಿನಂತೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ : ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೫೮ರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಪೂಲಿಪುರುಷ ಚಿತ್ರನಾಯಕ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಜ ಪರಿವಾರದ ಸೇವಕರಾಗಿ ಓಬವ್ವಳ ವಂಶಸ್ಥರಾದ ಬಾಲಪ್ಪ ಮತ್ತು ರಂಗಪ್ಪ ಎಂಬ ಸಹೋದರರು ತಮ್ಮ ಕುಲದೈವಗಳ ಸಹಿತ ಬಂದವರೆಂದೂ ಇವರು ಮೊದಲಿಗೆ ರಾಮದುರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದವರೆಂದೂ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ (ಪು. ೫). ಓಬವ್ವೆಯು ಗುಡಿಕೋಟೆ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಆಪ್ತ ಸೇವಕನೂ ಕಹಳೆಯವನೂ ಆಗಿದ್ದ ಛಲವಾದಿ ಚಿನ್ನಪ್ಪನ ಮಗಳು ; ಕದುರಪ್ಪ ಮತ್ತು ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಎಂಬವರು ಈಕೆಯ ಸಹೋದರರು (ಪು. ೫-೬). ಓಬವ್ವಳನ್ನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ನಾಯಕರ ಬಳಿ ಕಹಳೆಯವನಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಹಳೆ ದೊಡ್ಡ ಹನುಮಪ್ಪನ ಮಗ ಮದ್ದಹನುಮಪ್ಪನಿಗೆ ತಂದು ಕೊಂಡು ಶಕ ೧೬೮೩ ವೃಷ ಸಂವತ್ಸರ ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧ ಪಂಚಮಿಯಂದು ಇವರೀರ್ವರ ವಿವಾಹಕಾರ್ಯವನ್ನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿಸಲಾಯಿತು (ಪು. ೭). ಆ ನಂತರ ಮದ್ದಹನುಮಪ್ಪನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಹಳೆಯವನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡನು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿಯ ಕಹಳೆ ಬತೇರಿಯ ಕಾವಲಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸತೊಡಗಿದನು (ಪು. ೯).

ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಲು ಬಂದ ಹೈದರ್‌ಅಲಿಯು ತಿಂಗಳುಗಳು ಕಳೆದರೂ ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲನಾದನು. ಕುಟಿಲ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕಳ್ಳಮಾರ್ಗದಿಂದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಗೂಢಚಾರರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದನು. ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನ ಕೋಟೆಯ ಕಡೆ ಒಂದು ದಿನ ಒಬ್ಬ ಮೊಸರಿನವಳು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಯಾವುದೋ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಕೋಟೆಯೊಳಗೆ ನುಸುಳಿ ಹೋದುದನ್ನು ಅವರು ಗಮನಿಸಿದರು ಹಾಗೂ ಪರಿಶೀಲನೆಯ ತರುವಾಯ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ದ್ವಾರವನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿದರು. ಹೈದರ್‌ಅಲಿಯು ತನ್ನ ಸಾಮಂತರಾದ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ರಾಯದುರ್ಗದ ಪಾಳೆಯಗಾರರೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ, ಅವರ ಸೈನಿಕರು ಕಳ್ಳಗಂಡಿಯ ಮೂಲಕ ಕೋಟೆಯ ಒಳಹೊಕ್ಕು ದಾಳಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಬೇಕೆಂತಲೂ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಈ ಕಳ್ಳಗಂಡಿ ಬಳಿಯ ಬತೇರಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾವಲು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಮದ್ದಹನುಮಪ್ಪನು

6 ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹೇಮಂತ ಪ್ರಕಾಶನದ ಪ್ರಕಟಣೆ, ೧೯೭೯, ಪುಟಗಳು ೫೫

ನಿಯಮದಂತೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ನಂತರ ಊಟಕ್ಕೆಂದು ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಾಗ ಸೈನಿಕರು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಂತೆಯೇ ನಡೆಯಿತು (ಪು. ೧೦-೧೩).

ಮದ್ದಹನುಮಪ್ಪನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಓಬವ್ವೆಯು ಆತನಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಿದಳು. ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಕೊಡಲು ಬಿಂದಿಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅದು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಬರಿದಾಗಿತ್ತು. ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಈಕೆಯು ಗುಪ್ತದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಕೆಲವೇ ಗಜಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿಹಿನೀರಿನ ಕೊಳಕ್ಕೆ ನೀರು ತುಂಬಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದಳು. ಕಳ್ಳಗಂಡಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾತುಗಳೂ ಕತ್ತಿ-ಗುರಾಣಿಗಳ ಶಬ್ದವೂ ಈಕೆಗೆ ಕೇಳಿಬಂದವು. ಶತ್ರುಗಳ ಸುಳಿವು ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಗಳು ಈಕೆಗೆ ತಿಳಿದುಹೋದವು. ಕೂಡಲೇ ಸಮಯವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥಮಾಡದೆ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಕೈಗೆ ದೊರಕಿದ ಒನಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಳ್ಳಗಂಡಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ಕಳ್ಳಗಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ತೂರಿ ಬಂದವರ ತಲೆಗೆ ಒನಕೆ ಪೆಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ಕೊಂದು ಹಾಕ ತೊಡಗಿದಳು. ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯವರ ನಾಲ್ಕು ಪಟಲು ದಂಡು ಮತ್ತು ರಾಯದುರ್ಗದವರ ಮೂರು ಪಟಲು ದಂಡು ಈಕೆಯಿಂದ ಹತವಾಯಿತು. ಈ ಘಟನೆಯು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೬೬ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲನೆಯ ದಿವಸ ಬುಧವಾರದಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಉರಿ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿತು (ಪು. ೧೪-೧೮).

ಊಟ ಮುಗಿಸಿದ ಮದ್ದಹನುಮಪ್ಪನು ತನಗೆ ಕುಡಿಯಲು ನೀರು ತರಲು ಹೋದ ಓಬವ್ವೆಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಕೊಳದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಅವನಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರ ಮೂಡಿಸಿತು. ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಕಹಳೆಯು ಬತೇರಿಯನ್ನೇರಿ ತನ್ನ ಕಹಳೆಯನ್ನು ಮೊಳಗಿಸಿದನು. ದುರ್ಗದ ಸೈನಿಕರು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿದರು. ತನ್ನ ಸಾಹಸ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಫಲಳಾದ ಓಬವ್ವೆಯೂ ದೈಹಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಆಲಸ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗಲು ಸೈನಿಕರು ಈಕೆಯನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಸಾಗಿಸಿ ಸೂಕ್ತ ಉಪಚಾರಕ್ಕೆ ಅಣಿ ಮಾಡಿದರು. ಅಂದಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವೀರ ಮದಕರಿನಾಯಕನಿಗೇ ಜಯ ದೊರೆಯಿತು. ಹತಾಶನಾದ ಹೈದರ್‌ಅಲಿಯು ನಾಯಕನೊಂದಿಗೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪೊಗದಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು (ಪು. ೧೮-೨೦).

ಶತ್ರುಗಳ ಕುಟಿಲ ಆಕ್ರಮಣವನ್ನು ಸಮಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿದ ಓಬವ್ವೆಯ ಸಾಹಸವು ಅರಸನಿಂದ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಎಲ್ಲ ವರ್ಗದವರಿಂದಲೂ ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಓಬವ್ವೆಯನ್ನೂ ಈಕೆಯ ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ ರಾಜಸಭೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ, ಈಕೆಯ ಧೈರ್ಯ-ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಈಕೆಯು ದುರ್ಗದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ತನಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಬೇಡಬಹುದೆಂದು ಈಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ತನಗೆ ಏನೂ ಬೇಡವೆಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡ ಓಬವ್ವೆಯು, ತನ್ನ ಮರಣಾನಂತರ ತಾನು ತನ್ನ ವಂಶದವರಿಗೆ ಕುಲದೇವತೆಯಾಗಿರುವೆನೆಂತಲೂ ತನ್ನ ವಾರ್ಷಿಕ ಉತ್ಸವಗಳಿಗೆ ದೊರೆಗಳು ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಬಿರುದು ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿ ಇಂತಹ ಉತ್ಸವಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪುರ ಪ್ರಮುಖರು ಮತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ಅವರ ಶಕ್ತ್ಯಾನುಸಾರ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ ಪ್ರತಿ ಶುಭಮುಹೂರ್ತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ತನ್ನ ವಂಶಜರಿಗೆ ಒಂದು ವೀಳೆಯವನ್ನು ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ ಅರಸನಲ್ಲಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ಅರಸನು ಈಕೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನೂ ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೆ ನಡೆಸಿ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ತಾಮ್ರ ಮತ್ತು ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಬರಿಗೆರೆಯ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿರುವ ಅಗಸನ ಕಲ್ಲು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಈಕೆಯ ವಂಶಜರಿಗೆ ಜಹಗೀರಿಯಾಗಿ ನೀಡಿ, ಅದನ್ನು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬರುವಂತೆಯೂ ಶಾಸನ ಬರೆಯಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಓಬವ್ವೆಯನ್ನು ಪೀತಾಂಬರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ, ಈಕೆಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮೊರ ಹೊನ್ನುಗಳನ್ನು ಸುರಿದು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜಮರ್ಯಾದೆಗಳೊಡನೆ ಮೇಲುದುರ್ಗ ಮತ್ತು ಕೆಳದುರ್ಗಗಳ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಮೆರವಣಿಗೆ

ಮಾಡಿಸಿದನು. ಇದಲ್ಲದೆ, ಈಕೆಯ ಶೌರ್ಯದ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಶಕವರ್ಷ ೧೬೯೯ನೇ ಹೇವಿಳಂಬಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಕೋಟೆಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸುತ್ತು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅದರ ಒಂದು ಬಾಗಿಲಿಗೆ 'ಒನಕೆಕಿಂಡಿ ಬಾಗಿಲು' ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿದನು. ಓಬವ್ವೆಯ ಒಂದು ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಕರಿಯಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿಸಿ ಕಳ್ಳಗಂಡಿಯ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖನಾಗಿರುವಂತೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು (ಪು. ೨೧–೨೨).

ಓಬವ್ವೆಯು ಶಕ ೧೬೯೧ನೇ ವಿರೋಧಿನಾಮ ಸಂವತ್ಸರದ ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೬೯ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ) ದೈವಾಧೀನಳಾದಳು. ಈಕೆಯ ಪಾರ್ಥಿವ ಶರೀರವನ್ನು ರಾಜಮರ್ಯಾದೆಯೊಡನೆ ಪೇಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ತಣ್ಣೀರು ಚಿಲುಮೆಯ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಈಕೆಯ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಲಾಯಿತು. ಆ ನಂತರ ಈ ಸಮಾಧಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕಲ್ಲುಮಂಟಪ ವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು (ಪು. ೨೪-೨೫).

ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ೧೭೭೯ರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗವು ಹೈದರ್‌ಅಲಿಯ ವಶವಾದ ತರುವಾಯ ಓಬವ್ವೆಯ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರನಾದ ಆನೆಪ್ಪ(ಹುಚ್ಚಪ್ಪ)ನೊಂದಿಗೆ ಉಳಿದ ಕಹಳೆಯವರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಐದು ಮೈಲಿ ದೂರವಿರುವ ದೊಡ್ಡಸಿದ್ದವ್ವನಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೆಲಸಿದರು. ಇನ್ನುಳಿದ ಹಲವರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪಿಳ್ಳೇಕೆರೇನಹಳ್ಳಿ, ತಮಟಕಲ್ಲು, ಕಸವನಹಳ್ಳಿ, ಅತ್ತಿಗೆರೆ, ಸಜ್ಜನಕೆರೆ, ಸೊಂಡೇಕೆರೆ, ಸಾಣೀಕೆರೆ, ದುಮ್ಮಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದರು. ಈ ವಂಶಜರಿಗೆ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಾಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಅಗಸನಕಲ್ಲು ಗ್ರಾಮದ ಜಹಗೀರಿಯು ಹಲವು ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳ ಕುತಂತ್ರದ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು (ಪು. ೨೮-೩೧).

೪. ಎ.ಡಿ. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ ಅವರು ಒದಗಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಯ ಪ್ರಕಾರ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಓಬವ್ವೆಯ ಘಟನೆಯು 'ಫಿರಂಗಿ ಯುದ್ಧ'ದಂದು ನಡೆಯಿತು. ಈ ಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಈಕೆಯು ಮಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಪತನದ ತರುವಾಯ, ಶಕ ೧೭೦೧ ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೭೯ರಲ್ಲಿ, ಓಬವ್ವೆಯ ಪತಿ ಮದ್ದಹನುಮಪ್ಪನು ತನ್ನ ಮಗ ಆನೆಪ್ಪನ ಸಹಿತ ದೊಡ್ಡಸಿದ್ದವ್ವನಹಳ್ಳಿಗೆ ತೆರಳುವಾಗ ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಈ ಮುಂದಿನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಹೋದನು : ೪,೦೦೦ ವರಹ, ೧೨,೦೦೦ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪುಲಿಸೆ ರೂಪಾಯಿ, ೩೦,೦೦೦ ಹೊನ್ನು, ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಒಡವೆಗಳು, ೨ ಕಂಚಿನ ಕಹಳೆಗಳು, ೧ ಉಕ್ಕಿನ ಯುದ್ಧಕವಚ, ೧೬ ಸುರಾಯಿ ಕತ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ೨ ಗುರಾಣಿಗಳು. ಆನೆಪ್ಪನು ತನ್ನ ಸೋದರಮಾವ ಈಟಿ ಕದರಪ್ಪನ ಮಗ ನರಸಿಂಹಪ್ಪನ ಮಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ನಿಡುಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಯಾದನು. ಈತನ ನಾಲ್ಕು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳ ಹೆಸರು ಗಳೆಂದರೆ, ದೊಡ್ಡಹನುಮಪ್ಪ, ಬಾಲಪ್ಪ, ಏಕನಾಥಪ್ಪ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಹನುಮಪ್ಪ. ಇವರ ಪೀಳಿಗೆಯವರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ತಾಲ್ಲೂಕು ದೊಡ್ಡಸಿದ್ದವ್ವನ ಹಳ್ಳಿ, ಆಂಧ್ರದ ಹಿಂದೂಪುರ, ಅನಂತಪುರ, ಮಡಕಸಿರಾ ತಾಲ್ಲೂಕು ಗುಡಿಬಂಡೆ ಮತ್ತು ಮಂದಲ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೂ ಓಬವ್ವೆಯ ಗೋತ್ರ-ಕುಲದವರು ಚಳ್ಳಕೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ಪರಶುರಾಂಪುರದ ಅಗ್ರಹಾರ ದಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲಸಿರುವರು. (ವಿವರವಾದ ವಂಶವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅನುಬಂಧ ನೋಡಿ).

ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿ ಹೊಂಡದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಎತ್ತರದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವ ಈಗಿನ ತುಂಗಭದ್ರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಹಿಂದೆ ನಾಯಕ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿಯ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿ ಆ ದೇವರ 'ಕೇಲು' ಇದ್ದಿತು.[7]

---

7 ಎ.ಡಿ. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ ಅವರಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಈ ಶತಮಾನದ ಮೂರನೆಯ ದಶಕದ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯೊಬ್ಬರು ಹಾಳುಬಿದ್ದಿದ್ದ ಈ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ 'ತುಂಗಭದ್ರೇಶ್ವರ ಲಿಂಗ'ವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದರು ; ಅವರು ಲಿಂಗೈಕ್ಯರಾದ ತರುವಾಯ ಅವರ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಈ ದೇವಾಲಯದ ಎದುರಿಗೇ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಸಣ್ಣ ಕಟ್ಟೆಯೊಂದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪತನಾನಂತರ, ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೦೩ರಲ್ಲಿ, ಓಬವ್ವೆಯ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವನಾದ ದೊಡ್ಡಹನುಮಪ್ಪನು ಈ ದೇವರ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನೂ ದೇವಾಲಯದ ಎದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಕಂಬ(ಕಂಬದ ದೇವರು-ಕಂಬದ ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ)ವನ್ನೂ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಚಳ್ಳಕೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ಬೆಳಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.[8] ತುಂಗಭದ್ರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಎಡಬದಿಯ ಬೃಹತ್ ಬಂಡೆಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಿಸರ್ಗದತ್ತ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ 'ಯಜಮಾನನ ಕಟ್ಟೆ' ಹಾಗೂ 'ಪಂಚಾಯಿತಿ ಕಟ್ಟೆ'ಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಉಗ್ರಾಣದ ಕಟ್ಟೆ' ಯೆಂತಲೂ ಕರೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಚಲವಾದಿ ಮತಾಚಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ತೀರ್ಮಾನ ಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೩

ಈ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಓಬವ್ವೆಯ ಘಟನೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಕೆಲವಂಶಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ:

೧. ಓಬವ್ವೆಯ ಚಾರಿತ್ರಿಕತೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ನಾಯಕ ಅರಸರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಹಾಗೂ ಭಿನ್ನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿ (ಇದನ್ನು 'ಕೈಫಿಯತ್' ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿದೆ) ಮಾತ್ರ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇತರ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಓಬವ್ವೆಯ ಘಟನೆಯಾಗಲೀ ಈಕೆಯ ಮತ್ತು ಈಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರ ಹೆಸರು ಗಳಾಗಲೀ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತುತ 'ಕೈಫಿಯತ್' ನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಓಬವ್ವೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸದೆ ದಿಡ್ಡಿಬಾಗಿಲ ಪಹರೆಗೆ ನೇಮಿಸಿದ ಹೊಲೆಯರವನ ಹೆಂಡತಿ ಎಂದಷ್ಟೆ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಾಯಕ ಅರಸರ ವಂಶೀಕರು ಓಬವ್ವೆಯ ವಂಶಜರಿಗೆ ನೀಡಿರುವ ರಹದಾರಿ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈಕೆಯನ್ನು 'ವನಕೆಕಿಂಡಿ ಓಬವ್ವ'ಳೆಂದು ನೇರವಾಗಿಯೇ ಹೆಸರಿಸಿರುವರು. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಗಮನಾರ್ಹ.

'ವನಕೆಕಿಂಡಿ ಬಾಗಿಲು' ('ಓಬವ್ವನಕಿಂಡಿ ಬಾಗಿಲು' ಅಲ್ಲ) ನಿರ್ಮಾಣದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವು ಈ ಎಲ್ಲ ಬರವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿದೆ.

೨. 'ಕೈಫಿಯತ್' ಹೇಳುವಂತೆ, ದುರ್ಗ ವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಲು ಬಂದ ಶತ್ರುಗಳು ಪಶ್ಚಿಮದ ಕಡೆ ಮೊಕ್ಕಾಂ ಮಾಡಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಸರಿಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ (ಮಧ್ಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ) ಹುಚ್ಚಂಗಮ್ಮನ ಹೊಂಡ (ಈಗಿನ ಸಿಹಿನೀರುಹೊಂಡ)ದ ಓಣಿ ಹಿಡಿದು ದಿಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ನುಸುಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಪ್ರೊ|| ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಅವರೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವಂತೆ, ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿಯ ಕಳ್ಳಗಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೊಸರಿನವಳು ನುಸುಳಿ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು ಮತ್ತು ಶತ್ರುಗಳ ಪರವಾದ ಗೂಢಚಾರರು ಆ ಎಡೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಸಣ್ಣ ದ್ವಾರವೊಂದು ಕಂಡು ಬಂದಿತು. ಈ ಎರಡು ಉಲ್ಲೇಖಗಳೂ ಕಳ್ಳಗಂಡಿ ಯೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಾರ್ಗವು ಕೋಟೆಯ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದಿಡ್ಡಿಬಾಗಿಲಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತಿವೆ.

ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಬೆಟ್ಟ ಪರಿಸರದ ವಾಯುವ್ಯ ಮತ್ತು ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನ ಕೋಟೆಯೆಂದರೆ ವನಕೆಕಿಂಡಿ ಬಾಗಿಲು (ಹನುಮನ ಬಾಗಿಲು) ಮತ್ತು ಸಿಹಿನೀರುಹೊಂಡದ ಬಾಗಿಲುಗಳ ನಡುವಣ ಹೊರಸುತ್ತು ಕೋಟೆಯೇ. ಈ ಹೊರಸುತ್ತು ಕೋಟೆಯ ಪ್ರಾಕಾರದ ಮಧ್ಯಭಾಗ ದಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗೂ ಕೋಟೆಯ ಒಳಭಾಗದ

8 ಎ.ಡಿ. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ ಅವರೇ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ, ಕಂಬದ ನರಸಿಂಹ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವರುಗಳ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯು ಬೆಳಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಆಂಧ್ರದ ಪುತ್ತಲೂರು ಗುರು ರಂಗನಾಥಾಚಾರ್ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿತು. ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಿದ್ದ ಈ ದೇವರ ಉತ್ಸವವು ಈಗ ಪ್ರತಿವರುಷವೂ ಬೆಳಗೆರೆಯಲ್ಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ದೊಡ್ಡಹನುಮಂತಪ್ಪ, ಚಿಕ್ಕಹನುಮಂತಪ್ಪ, ಸಂಜೀವಪ್ಪ, ಸಾಣೀಕೆರೆಯ ಹನುಮಂತಪ್ಪ, ಕೆಳಗಲಹಟ್ಟಿ ಪರಶುರಾಮಣ್ಣ ಮೊದಲಾದವರು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು.

ಫಲ್ಗುಣೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ದಿಡ್ಡಿ ಬಾಗಿಲು ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಲರ್ಹವಾದುದು. ಈ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾರಿಗೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಸಂಚರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ.

'ಕೈಫಿಯತ್'ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸಂಗತಿಯು ಇದೇ ದಿಡ್ಡಿಬಾಗಿಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದೆನ್ನ ಬಹುದು. ಈ ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿ 'ಹುಚ್ಚಂಗಮ್ಮನ ಹೊಂಡದ ವೋಣಿ' ಎಂಬ ಸೂಚನೆಯಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಈ ಹುಚ್ಚಂಗಮ್ಮನ ಹೊಂಡ ಮತ್ತು ಕೋಟೆಯ ಹೊರಸುತ್ತು ಪ್ರಾಕಾರದ ನಡುವೆ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶವು ಭಾರಿ ಬಂಡೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಹಾದು ಹೋಗಲು ಜಾಗವೂ ಇರುವುದು. ಇದು ಕಂದಕ ಮತ್ತು ಕೋಟೆಯ ಪ್ರಾಕಾರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ದಿಡ್ಡಿಬಾಗಿಲನ್ನು ಈ ಮಾರ್ಗ ದಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ತಲುಪಬಹುದು. 'ಕೈಫಿಯತ್'ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಂಬುವುದಾದರೆ, ಶತ್ರುಸೈನಿಕರು ಈ ದಿಡ್ಡಿಬಾಗಿಲಿನಿಂದಲೇ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲೆತ್ನಿಸಿದ ರೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.[9]

ಈ ದಿಡ್ಡಿಬಾಗಿಲು ಈ ಭಾಗದ ಕೋಟೆಯ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಎಡೆಯಾಗಿದ್ದಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಕೋಟೆಯ ಹೊರಗಡೆಯವರಿಗೆ ಈ ಬಾಗಿಲು ಕಾಣಿಸದಂತೆ ಇದರ ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಗೋಡೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದ್ದಿತು (ಈಗ ಇದು ನಾಶಗೊಂಡಿದೆ). ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಂದಕಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳಿರುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದಿತು (ಇದೂ ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿದೆ). ವನಕೆಕಿಂಡಿ ಬಾಗಿಲು ಸುತ್ತಿನ ಕಂದಕವು ಸಿಹಿನೀರುಹೊಂಡದ ಕಂದಕವನ್ನು ಕೂಡುವ ಎಡೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಈ ದಿಡ್ಡಿಬಾಗಿಲಿನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಕಂದಕದ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿಯೇ ೨ ಬುರುಜುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸ ಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಈ ದಿಡ್ಡಿಬಾಗಿಲು ಮತ್ತು ಈ ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟೆಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಾವಲು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಇದ್ದಿತೆನ್ನುವುದು ಗಮನೀಯ ಸಂಗತಿ.[10]

೩. ಓಬವ್ವೆಯು ತನ್ನ ಸಾಹಸವನ್ನು ತೋರಿಸಿದಳೆಂದು ನಂಬಲಾದ ಎಡೆಯು ಸಹಾ ಇದೇ ಹೊರಸುತ್ತು ಕೋಟೆಯ ವನಕೆಕಿಂಡಿ ಅಥವಾ ಹನುಮನ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆಯೇ ಬೃಹತ್ ಬಂಡೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಬಾಗಿ ಕೊಂಡು ಸುಲಭವಾಗಿ ಒಳಹೋಗಿ ಬರಬಹುದಾದಷ್ಟು ಇರುವ ಈ ಕಲ್ಲುಪೊಟರೆಯು ಕೋಟೆಯ ಒಳಪಾರ್ಶ್ವ ದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸಿದರೂ ಹೊರ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ, ಅಂದರೆ ಈ ಪೊಟರೆಯ ಆಚೆಯ ಎರಡು ಬಂಡೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಗೋಡೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದ ಕುರುಹು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಈ ಭಾಗವು ಬೃಹತ್ ಬಂಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಅಗಲವಾದ ಕಂದಕದಿಂದಲೂ

---

9 ೧೯೭೪ರಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯನಿಮಿತ್ತ ನಾನು ಈ ಕೋಟೆಯ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಾಗ, ನನ್ನ ಹಿತೈಷಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಟಿ. ಎನ್. ಗಂಡುಗಲಿ ಅವರು, ಈ ದಿಡ್ಡಿಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೇ ಓಬವ್ವೆಯು ತನ್ನ ಸಾಹಸವನ್ನು ತೋರಿದ್ದಳೆಂಬ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಅತಿ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದುದುಂಟು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನ್ನೊಡನಿದ್ದು ಸಹಕರಿಸಿದವರು ಮಿತ್ರರಾದ ಕೆಳಕೋಟೆಯ ರಾಜಶೇಖರಗೌಡ ಅವರು.

10 ಇಲ್ಲಿಯ ಕಂದಕದ ಬುರುಜಿನಿಂದ ದಿಡ್ಡಿಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮೂಲಮಾರ್ಗದ ಎಡಬದಿಯ ಬೃಹತ್ ಬಂಡೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವಲಿನವರ ಗುಹೆ ಇದ್ದುದು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಗುಹೆಯ ಪಕ್ಕದ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ 'ಕುಮಾರ ಹೊರಿಕನಯಾಕನವರೂ ಗೂಎಯೂ ತಗಿದರೂ' ಎಂಬ ಒಂದು ಸಾಲಿನ ೧.೭೫ ಸೆಂ.ಮೀ. ಉದ್ದದ ಬರಹವೂ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದು, ಈ ಗುಹೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸಿದವನು ಕುಮಾರ ಹೊರಕೆನಾಯಕನೆಂಬುದು ಇದರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಯಾರೆಂಬುದು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯದು. ಈತನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ನಾಯಕ ಅರಸರ ಸಮೀಪ ಬಂಧುವೂ ಆಗಿದ್ದಿರ ಬಹುದು. ಈ 'ಹೊರಕೆನಾಯಕನ ಗವಿ'ಯ ಶೋಧದಲ್ಲಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಸಹಕರಿಸಿದವರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಲ. ನಾಗರಾಜ ಹೊಯ್ಸಳ ಮತ್ತು ಭೀ. ಉಮೇಶ್ ಅವರುಗಳು.

ಕೂಡಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿಂದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು ಸುಲಭವೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೪. 'ವನಕೆಕಿಂಡಿ ಬಾಗಿಲು' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಓಬವ್ವೆಯ ಘಟನೆಯು ನಡೆಯಿತೆನ್ನಲಾದ ಅವಧಿಯ ಸಾಕಷ್ಟು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಇದ್ದಿತೆಂಬುದನ್ನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ನಾಯಕ ಅರಸರ ದಾಖಲೆಗಳು ಸೂಚಿಸಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೬೮ ರಿಂದ ೧೫೮೮ರವರೆಗೆ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ ದುರ್ಗದ ಮೊದಲನೆಯ ಕಾಮಗೇತಿ ಸಂತತಿಯ ಅರಸ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ನಾಯಕನು ಕ್ರಿ.ಶ.ಸು. ೧೫೭೫ ರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಕೋಟೆಸುತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ ಸಿದ್ದಪ್ಪನ ಗುಡ್ಡದ ಸುತ್ತಿನಕೋಟೆ, ರಣಮಂಡಲದ ಸುತ್ತಿನಕೋಟೆ ಮತ್ತು ವನಿಕೆಕಂಡಿ ಬಾಗಿಲು ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟೆ-ಇವುಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದುವು. ಹಾಗೆಯೇ, ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೨೪ ರಿಂದ ೧೭೪೮ರ ವರೆವಿಗೆ ದುರ್ಗವನ್ನಾಳಿದ ಬಿಚ್ಚುಗತ್ತಿ ಭರಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಮಾಡಿಸಿದ ಕಾಮಗಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ವನಕೆಕಂಡಿ ಬಾಗಿಲಿನ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಈತನ ಅಧೀನದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಹಾಗೂ ಶಾಸನೋಕ್ತನಾಗಿರುವ ಪಂಡ್ರಳ್ಳಿಯ ಬೊಕ್ಕಸದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಎಂಬ ಪಾರುಪತ್ಯಗಾರನು[11] ವನಿಕೆಕಂಡಿ ಬಾಗಿಲು ಬಳಿಯ ಬಾವಿಯನ್ನೂ ಬಸವಣ್ಣನ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದನು. 'ವಂಶಾವಳಿ'ಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ನಾಯಕ ಅರಸರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ ಆಯಗಾರರ ಪೈಕಿ, 'ಲಕ್ಕಿಮೇಲೋರ ಚಿನ್ನನಾಯ್ಕ । ಲಕ್ಕಿನಾಯ್ಕಗೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕ ಬಾಬು ಮರ್ಯಾದೆ' ವಿವರವು ತಿಳಿಸುವಂತೆ, ವನಿಕೆಕಂಡಿ ಬಾಗಿಲ ಪ್ರಾಣದೇವರ (ಹನುಮಂತ ದೇವರ) ಪೂಜಾರಿಕೆಯನ್ನೂ ವಹಿಸಲಾಗಿದ್ದಿತು.

'ವನಿಕೆ (ಒನಕೆ)' ಅಥವಾ 'ವನಿಕೆಕಂಡಿ (ಒನಕೆಗಂಡಿ)' ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಜನಪ್ರಿಯ ಜನಪದ ಆಶಯದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆನ್ನಲು ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. 'ಒನಕೆಗಂಡಿ' ಎಂಬುದು ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ, ನೆಲಮಂಗಲ ತಾಲ್ಲೂಕು ಶಿವಗಂಗೆ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೂ 'ವನಕೆಕಿಂಡಿ ಬಾಗಿಲು' ಎಂಬುದು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ, ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು ನುಂಕೇಮಲೆಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿಯೂ 'ಒನಕೆಕಿಂಡಿ ಗುಡ್ಡ'ವೆಂಬುದು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ, ಗಂಗಾವತಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಚಿಕ್ಕರಾಮಪುರದ ಬಳಿಯೂ 'ವೊನಕೆಮರಡಿ ಕಾವಲು' ಎಂಬುದು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ, ಹೊಳಲ್ಕೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಪ್ರಮುಖವೆನಿಸುವ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ, ಸೊಂಡೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು ಧರ್ಮಪುರಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ೨ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯವು ಸುಮಾರು ಒಂದು ನೂರು ಮೀಟರ್‌ಗಿಂತಲೂ ಎತ್ತರದ ಎರಡು ಬಂಡೆಗಳ ಅಭಿಮುಖ ಸ್ಥಿತಿಯ 'ಓಬಳಗಂಡಿ'ಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದೆ. 'ಅಹೋಬಳ ನರಸಿಂಹ'ನ ನೆಲೆಯಿಂದಾಗಿ ಈ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಮಧ್ಯದ ಹಾದಿಗೆ 'ಓಬಳಗಂಡಿ' ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವುದು ಇದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡುತ್ತದೆ. 'ಅಹೋಬಳ' ಶಬ್ದದ ರೂಪಾಂತರವೇ 'ಓಬಳ' ಎಂದಾಗಿದೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೂ ಈಗಿನ ತುಂಗಭದ್ರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಮತ್ತು ಇದರ ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಾಶಿವಿಶ್ವನಾಥ ದೇವಾಲಯದ ಮೇಲ್ಭಾಗದ ಗುಡ್ಡಗಳ ನಡುವಣ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿಯೇ 'ವನಕೆಕಿಂಡಿ ಬಾಗಿಲು' ಸಹಾ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಮೇಲೆಯೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವಂತೆ, ತುಂಗಭದ್ರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಮೊದಲಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿಯ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದಿತೆಂದು ತಿಳಿದಿದೆ. 'ವನಕೆಕಿಂಡಿ' ಬಾಗಿಲನ್ನು 'ಓಬವ್ವನ ಕಿಂಡಿ' ಬಾಗಿಲೆಂತಲೂ ಕರೆಯುವುದರಿಂದ ಹಾಗೂ 'ಓಬವ್ವ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮೂಲವು 'ಅಹೋಬಳ'ವೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಅಹೋಬಳದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಕರೆಯುವ ರೂಢಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ, ನುಂಕೇಮಲೆಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ

11 *Epigraphia Carnatica*, Vol. 11, Challakere 58 (Gosikere), 1711 A.D.

ಎರಡು ಬಂಡೆಗಳ ನಡುವಣ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ 'ವನಿಕೆ ಕೆಂಡಿ ಬಾಗಿಲು' ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸ ಬಹುದು.

ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ೧೧ ಮತ್ತು ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಶೈವಧರ್ಮದ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಲ್ಲಿಯ 'ಒನಕೆಹೊಂಡ'ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದ ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥದ ಪ್ರಭಾವ ಇರುವಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಹಾಳುಬಿದ್ದ ಕೆರೆಯನ್ನು 'ಒನಕೆ ಹೊಂಡ'ವೆಂತಲೂ ಇದರ ಸಮೀಪವಿರುವ ಹಾಳಾಗಿರುವ ಈಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು 'ಒನಕೆಹೊಂಡದ ಈಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ'ವೆಂತಲೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.[12] ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯೂ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥದ ಪ್ರಭಾವವು ಇದ್ದುದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ 'ವನಕೆಕಿಂಡಿ'ಯ ಉಗಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಕಾಲನಿರ್ಧಾರದ ಬಗೆಗೆ ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.[13]

೫. ಓಬವ್ವೆಯ ಘಟನೆಯು ನಡೆದ ಕಾಲಮಾನವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರದೆ ಗೊಂದಲಕ್ಕೆಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. 'ಕೈಫಿಯತ್'ನಲ್ಲಿ ಈ ಘಟನೆಯು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೪೯ ರಿಂದ ೧೬೫೮ರ ವರೆಗೆ ದುರ್ಗವನ್ನಾಳಿದ (ಇಮ್ಮಡಿ) ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ.ಸು. ೧೬೫೦ರಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿತ್ತೆನ್ನುತ್ತದೆ. ಈ ಕುರಿತು ಪ್ರೊ|| ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೭೭ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್.

ಆದರೆ ನಾಯಕ ಅರಸರ ಇತರ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮೊದಲ ಅರಸ ಮತ್ತಿ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಗರಾಯನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಬಳಿ ತನ್ನ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನೆಂಬ ಉದಾಹರಣೆಯ ವಿನಾ ಕಡೆಯ ಅರಸ ರಾಜಾವೀರ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಕಾಲದವರೆಗೆ ದುರ್ಗವು ಯಾರ ದಾಳಿಗೂ ನೇರವಾಗಿ ಒಳಪಟ್ಟಿದುದರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿಲ್ಲ.

ರಾಜಾವೀರ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಆಡಳಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾನಾ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದವನು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ನವಾಬ ಹೈದರ್ ಅಲಿಖಾನ್ ಮಾತ್ರ. ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿರುವಂತೆ, ಹೈದರ್‌ಅಲಿಯು ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕುಬಾರಿ, ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೬೩ ಜನವರಿ, ೧೭೭೪ ಮಾರ್ಚ್, ೧೭೭೭ ಜೂನ್ ಮತ್ತು ೧೭೭೯ ಫೆಬ್ರವರಿ–ಮಾರ್ಚ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿ, ತನ್ನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಹಾಗೂ ಕಡೆಯ ದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಲ್ಲಿ ಸಫಲನಾದನು. ಅಧಿಕೃತ ದಾಖಲೆಯೆನಿಸಿರುವ 'ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಬಖೈರು' ದಾಖಲಿಸಿರುವಂತೆ, ಈತನ ದಂಡು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಪರಿಸರದ ಹೆಬ್ಬುಲಿ ಕಲ್ಲು, ಜೋಳಘಟ್ಟದ ಮುರುಗೀಮಠ ಮತ್ತು ತಮಟೆ ಕಲ್ಲು ಹಿಡಿದು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿವಂತನ ಮರಡಿ ಮತ್ತು ಮಳಲಿಗುಡ್ಡದವರೆಗೂ ಆವರಿಸಿ ದುರ್ಗವನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲದೆ, ಹೀಗೆ ಸುತ್ತುವರಿದ ಸೇನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

೬. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಕೋಟೆಯ ಕಳ್ಳಗಂಡಿಯಲ್ಲಿ ತೂರಲೆತ್ನಿಸಿದವರನ್ನು 'ಶತ್ರು ಪಕ್ಷದವರು' ಎಂದಷ್ಟೆ ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ, 'ಕೈಫಿಯತ್'. ಆದರೆ 'ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಬಖೈರು' ಸೂಚಿಸುವಂತೆ, ತನ್ನ ಪರವಾಗಿದ್ದ ಪರಸನಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ರಾಯದುರ್ಗದ

12 ವಿವರಗಳಿಗೆ : ಡಾ|| ಅ. ಸುಂದರ : "ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಒಂದು ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿವ ದೇವಾಲಯ ಹಾಗೂ 'ಮಹಾಕಾಳಿ' ಮೂರ್ತಿ", ಶ್ರೀಕಂಠತೀರ್ಥ (ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ. ಸ್ಮಾರಕ ಗ್ರಂಥ), ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೩, ಪು. ೬೯೩-೬೯೮

13 ಶೈವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ 'ಲಿಂಗ', ಅಂದರೆ 'ಜ್ಯೋತಿಸ್ತಂಭ' ಕಲ್ಪನೆಯ ಜನಪದೀಕರಣವೇ 'ಒನಕೆ' ಎಂದಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಿತ್ರರಾದ ಎಂ.ಜಿ. ನಾಗರಾಜ್ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರುವರು. ಗೆಳೆಯ ಡಾ|| ಎಚ್.ಎಸ್. ಗೋಪಾಲರಾವ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ, ಕಾಳಾಮುಖ-ಲಾಕುಳ ಸಂಬಂಧದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಲಾಕುಳದಂಡವು ಒನಕೆಯನ್ನು ಹೋಲಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ ಒನಕೆ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಸ್ಥಳಗಳು ಕಾಳಾಮುಖ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ನನ್ನ ಈ ನಿಲುವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದ ಈ ಈರ್ವರು ಮಿತ್ರರಿಗೆ ನಾನು ಆಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಪಾಳೆಯಗಾರರಿಗೆ ದುರ್ಗದ ಕೋಟೆಯ ರಹಸ್ಯವು ತಿಳಿದಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಹೈದರ್‌ಅಲಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದನು. ಈ ಈರ್ವರು ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಸೇನೆಯು ಜೋಳಘಟ್ಟ ಮತ್ತು ಅಗಸನಕಲ್ಲು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡದ ಆಸರೆ ಹಿಡಿದು ಶಿಬಿರ ಹೂಡಿದ್ದಿತಲ್ಲದೆ, ಆಗಲೇ ದುರ್ಗದ ಪಶ್ಚಿಮ ಮತ್ತು ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನ ಕೋಟೆ ಸಾಲಿನ ಮೇಲೆ ಫಿರಂಗಿ ದಾಳಿಯೂ ನಡೆಯಿತು.[14] ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಈ ಯುದ್ಧ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜಾವೀರ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಹೈದರ್ ಅಲಿಯೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡ ಜರಿಮಲೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸೈನಿಕರು, ದುರ್ಗದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಐಬು ಜಾಗಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಹೈದರ್‌ಅಲಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಒದಗಿಸಿದರೆಂಬುದು ಮಹತ್ವದ ಅಂಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೭೯ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಕಡೆಯ ಯುದ್ಧಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದವರಿಗೆ ಜಯವು ದೊರೆತಾಗ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಅದನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆಚರಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ನಾಯಕನ ಬಗೆಗೆ ಅಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಿದ ಜರಿಮಲೆ ಸೈನಿಕರು ಆ ನಂತರ ಹೈದರ್‌ಅಲಿಯೊಡನೆ ಸಹಕರಿಸಿ, ಹೆಬ್ಬುಲಿಕಲ್ಲು ಎಡೆಯ ಕಳ್ಳದಾರಿಯಿಂದ ೧೨,೦೦೦ ಸೈನಿಕರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೋಟೆಯ ಒಳಗೆ ಇಳಿದು ದುರ್ಗದವರ ವಿರುದ್ಧ ಭೀಕರವಾಗಿ ಕಾದಾಡಿದರು.

ಓಬವ್ವೆಯ ಘಟನೆಯು 'ಫಿರಂಗಿ ಯುದ್ಧ'ದಂದು ನಡೆಯಿತೆನ್ನುವ ಮಾತನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸುವುದಾದರೆ, ಹೈದರ್‌ಅಲಿಯು ದುರ್ಗವನ್ನು ಕಡೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಮುತ್ತಿದ ಮೇಲಿನ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

'ಕೈಫಿಯತ್' ತಿಳಿಸುವಂತೆ, ಓಬವ್ವೆಯು ತನ್ನ ಸಾಹಸವನ್ನು ತೋರಿದುದು ನಟ್ಟಿರುಳಿನಲ್ಲಿ ; ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಉರಿಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ !

೭. ತನ್ನ ಸಾಹಸಕ್ಕಾಗಿ ದುರ್ಗದ ಅರಸನಿಂದ ಪುರಸ್ಕೃತಳಾದ ಓಬವ್ವೆಯು ಸಹಜ ಮೃತ್ಯುವಿನ ತರುವಾಯ ಈಕೆಯನ್ನು ಕೋಟೆಯ ತಣ್ಣೀರುದೋಣೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿ ಮಾಡಲಾಯಿತೆಂಬ ಹಾಗೂ ಸಮಾಧಿಯ ಮೇಲೆ ಚಿಕ್ಕ ಕಲ್ಲುಮಂಟಪವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತೆಂಬ ಬಗೆಗೆ 'ಕೈಫಿಯತ್' ಮತ್ತು ನಾಯಕ ಅರಸರ ವಂಶಜರು ಓಬವ್ವೆಯ ವಂಶದವರಿಗೆ ನೀಡಿದ ರಹದಾರಿ ಪತ್ರಗಳು ಮೌನವಹಿಸಿವೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕುರಿತು ಸೂಚನೆಗಳಿಲ್ಲ.

೪

ಈ ಮೇಲಿನ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೊಡನೆ ಓಬವ್ವೆಯ ಘಟನೆ ಕುರಿತ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ :

೧. ಓಬವ್ವೆಯ ಚಾರಿತ್ರಿಕತೆಯನ್ನು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸಲಾಗದಿದ್ದರೂ 'ಕೈಫಿಯತ್' ಮತ್ತು ಇತರ ಉದಂತಗಳು ಹಾಗೂ ಈ ವಂಶಸ್ಥರು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ 'ವಂಶವೃಕ್ಷ', ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ, ಓಬವ್ವೆಯು ನಾಯಕ ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದಳೆಂದು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

೨. ಓಬವ್ವೆಯ ಘಟನೆಯು ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಸಂಗತಿ–ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರೊಡನೆ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೇ ತೋರಿಬಂದರೂ ಇದು ತನ್ನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಾಸ್ತವಾಂಶಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸಬಹುದು.

೩. ಓಬವ್ವೆಯು ತನ್ನ ಸಾಹಸವನ್ನು ತೋರಿದ ಎಡೆಯು ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿರುವ 'ವನಕೆಕಿಂಡಿ

14 ಸಿಹಿನೀರುಹೊಂಡದ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಫಲ್ಗುಣೇಶ್ವರ ಗುಡಿಯ ಮುಂದಿನ ದಿಡ್ಡಿಬಾಗಿಲಿನವರೆಗಿನ ಕೋಟೆಯ ಹೊರಭಾಗದ ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಫಿರಂಗಿಗಳ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಮೂಡಿರುವ ಹಲವಾರು ಗುರುತುಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಹೈದರ್‌ಅಲಿಯ ಪರವಾಗಿ ಹೋರಾಡಲು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಫ್ರೆಂಚರ ಸೇನಾ ದಳಪತಿ ಲಾಲಿಯು ಈ ದಿಕ್ಕಿನ ಬರಗೇರಮ್ಮನ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಬಳಿ ೧೨ ತೋಪುಗಳನ್ನು ಇಡಿಸಿ ಕೋಟೆಗೆ ಒಂದೇ ಬಾರಿಗೆ ಹೊಡೆಸಿದನೆಂದು 'ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಬಖೈರು' ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಬಾಗಿಲು’ ಬಳಿಯ ಕಲ್ಲುಪ್ರೊಟರೆಯಾಗಿರದೆ, ಈ ಬಾಗಿಲು ಮತ್ತು ಸಿಹಿನೀರುಹೊಂಡದ ಬಾಗಿಲುವರೆಗಿನ ಕೋಟೆ ಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಹಾಗೂ ಫಲ್ಗುಣೇಶ್ವರ ಗುಡಿ ಮುಂದಿನ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿರುವ ದಿಡ್ಡಿ ಬಾಗಿಲೇ ಆಗಿದೆಯೆನ್ನಬಹುದು.

೪. ಓಬವ್ವೆಯ ಘಟನೆಯು ಹೈದರ್‌ಅಲಿ ಮತ್ತು ರಾಜಾವೀರ ಮದಕರಿನಾಯಕರ ನಡುವೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೭೯ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಡೆಯ ಯುದ್ಧ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿತೆನ್ನಬಹುದು.

೫. ಓಬವ್ವೆಯ ಘಟನೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ದಾಖಲೆ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಲದಿಂದ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಹಾಗೂ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಈಕೆಯ ಪಾಲಿನ ನ್ಯಾಯಯುತ ಸ್ಥಾನ–ಮಾನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಅನಿವಾರ್ಯವೆನ್ನಬಹುದು.*

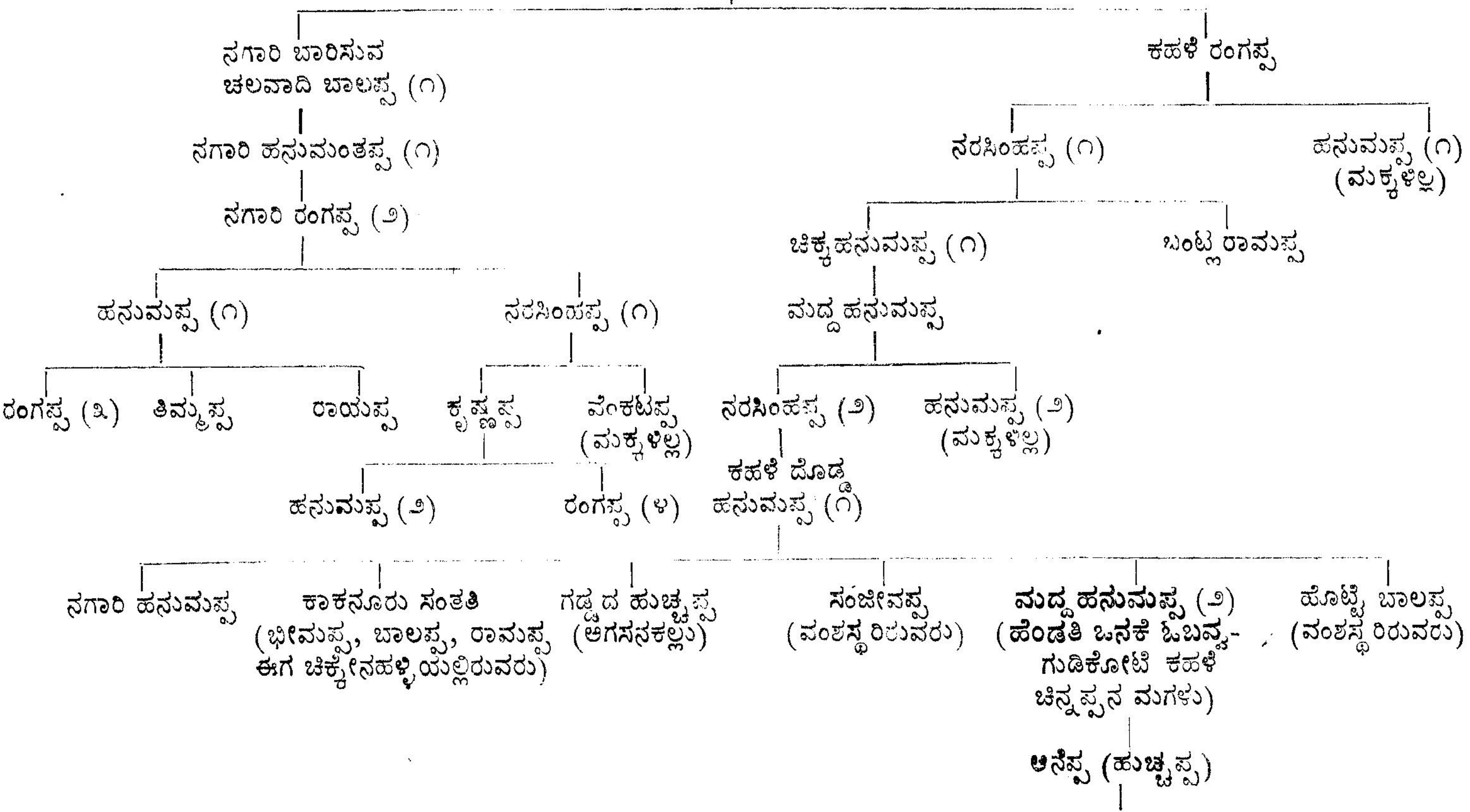

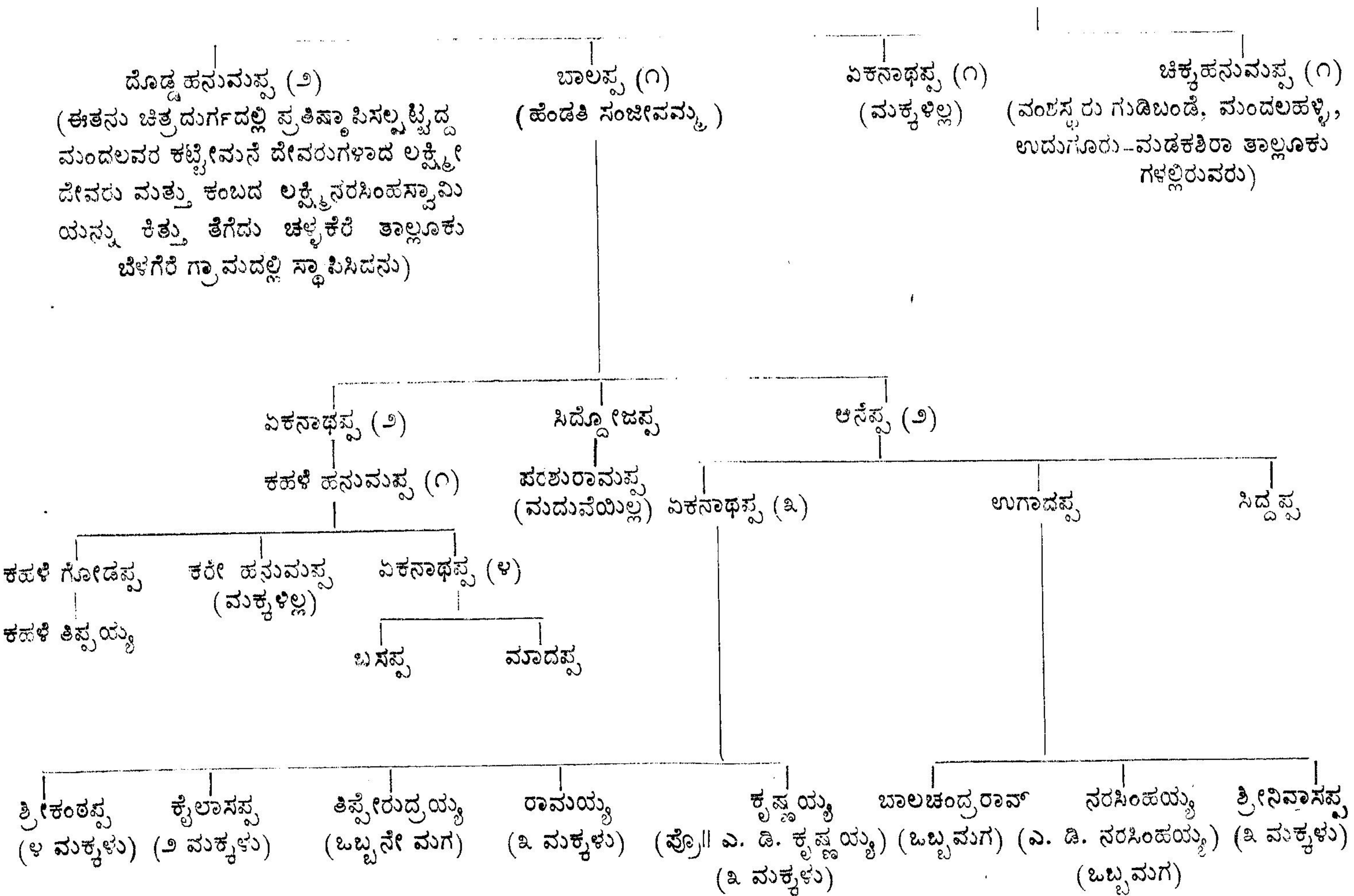
* ಈ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನೊಡನಿದ್ದು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸಹಕರಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನ ತಂಡದ ಸದಸ್ಯರುಗಳಾದ ಲ. ನಾಗರಾಜ್, ಹೊಯ್ಸಳ, ಬೀ. ಉಮೇಶ್, ನಾ. ಪ್ರಭಾಕರ್, ಹೆಚ್.ಎನ್. ಉಮೇಶ್, ನಾ. ವೆಂಕಟೇಶಭಟ್, ಎಂ. ಪಣ್ಣಹುಲಿಯಪ್ಪ, ಹೆಚ್. ಮಂಜುನಾಥ್, ಪಿ. ಆನಂದ ತೆಲಗಾವಿ, ಮೋಹನಮುರಳಿ ತಳಕು, ಯು. ವೆಂಕಟಾಚಲಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಕೆಳಕೋಟೆಯ ರಾಜಶೇಖರಗೌಡ, ಹರಿಹರದ ಎಸ್.ವಿ. ಗೌಡೂರ್ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕೆ.ಎಲ್. ರಾಜಶೇಖರ್ ಅವರುಗಳಿಗೂ ಅಗತ್ಯ ಸಲಹೆಗಳನ್ನಿತ್ತು ಉಪಕರಿಸಿದ ದಿವಂಗತ ಎ.ಡಿ. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ, ದಿವಂಗತ ಎಸ್.ಎನ್. ರುದ್ರೇಶ್ ಪೂಜಾರ್, ಪ್ರೊ! ಎ.ಡಿ. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಮತ್ತು ಟಿ.ಎನ್. ಗಂಡುಗಲಿ ಅವರುಗಳಿಗೂ ನಾನು ಆಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಅನುಬಂಧ

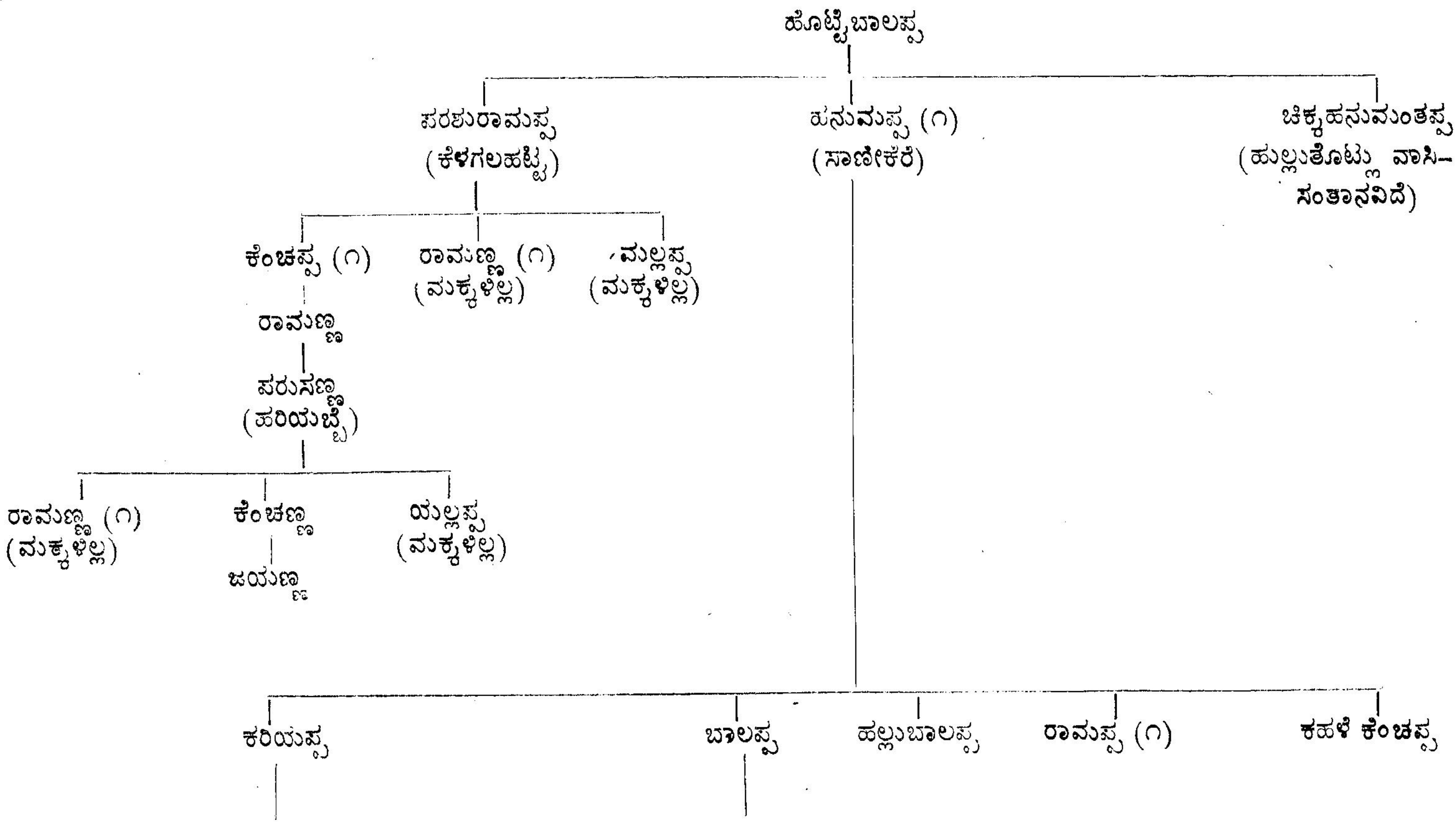
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಬಿರುದಿನ ಹದಿಮೂರು ಗಡಿ ಕಹಳೆಯವರ ಹಾಗೂ ಓಬವ್ವಳ ಮೂಲ ವಂಶವೃಕ್ಷ : ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೫೮ ರಿಂದ ೧೯೯೨ರ ವರೆಗೆ*

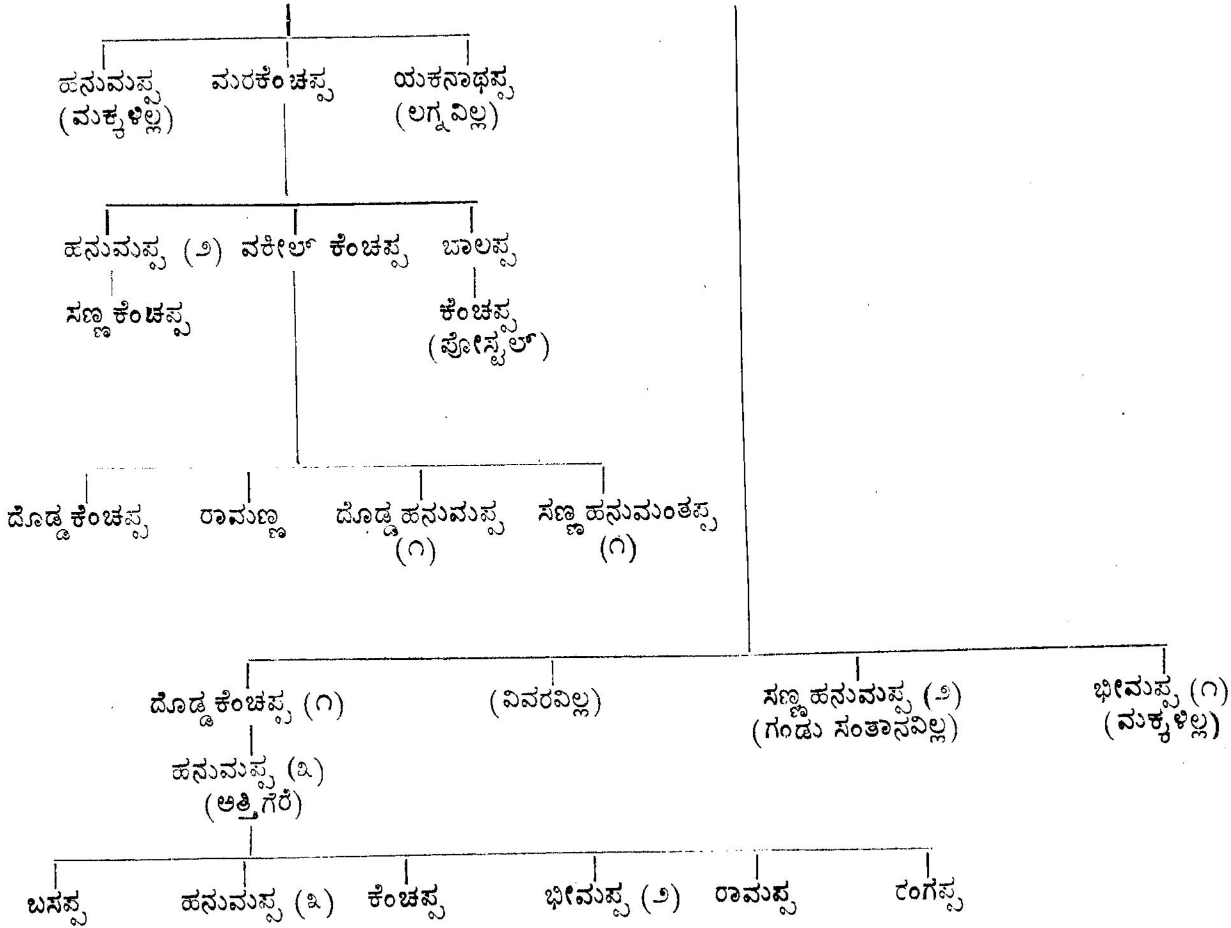
೧. ಒನಕೆ ಓಬವ್ವಳ ನೇರ ವಂಶವೃಕ್ಷ

ದೊಡ್ಡ ಹನುಮಪ್ಪ (೨)
(ಈತನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಮಂದಲವರ ಕಟ್ಟೇಮನೆ ದೇವರುಗಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವರು ಮತ್ತು ಕಂಬದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ ಯನ್ನು ಕಿತ್ತು ತೆಗೆದು ಚಳ್ಳಕೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ಬೆಳಗೆರೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು)
ಬಾಲಪ್ಪ (೧)
(ಹೆಂಡತಿ ಸಂಜೀವಮ್ಮ)
ಏಕನಾಥಪ್ಪ (೧)
(ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ)
ಚಿಕ್ಕಹನುಮಪ್ಪ (೧)
(ವಂಶಸ್ಥರು ಗುಡಿಬಂಡೆ, ಮಂದಲಹಳ್ಳಿ, ಉದುಗೂರು-ಮಡಕಶಿರಾ ತಾಲ್ಲೂಕು ಗಳಲ್ಲಿರುವರು)
ಏಕನಾಥಪ್ಪ (೨)
ಸಿದ್ದೋಜಪ್ಪ
ಆನೆಪ್ಪ (೨)
ಕಹಳೆ ಹನುಮಪ್ಪ (೧)
ಪರಶುರಾಮಪ್ಪ
(ಮದುವೆಯಿಲ್ಲ)
ಏಕನಾಥಪ್ಪ (೩)
ಉಗಾದಪ್ಪ
ಸಿದ್ದಪ್ಪ
ಕಹಳೆ ಗೋಡಪ್ಪ
ಕರೇ ಹನುಮಪ್ಪ
(ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ)
ಏಕನಾಥಪ್ಪ (೪)
ಕಹಳೆ ತಿಪ್ಪಯ್ಯ
ಬಸಪ್ಪ
ಮಾದಪ್ಪ
ಶ್ರೀಕಂಠಪ್ಪ
(೪ ಮಕ್ಕಳು)
ಕೈಲಾಸಪ್ಪ
(೨ ಮಕ್ಕಳು)
ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಯ್ಯ
(ಒಬ್ಬನೇ ಮಗ)
ರಾಮಯ್ಯ
(೩ ಮಕ್ಕಳು)
ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ
(ಪ್ರೊ॥ ಎ. ಡಿ. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ)
(೩ ಮಕ್ಕಳು)
ಬಾಲಚಂದ್ರರಾವ್
(ಒಬ್ಬಮಗ)
ನರಸಿಂಹಯ್ಯ
(ಎ. ಡಿ. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ)
(ಒಬ್ಬಮಗ)
ಶ್ರೀನಿವಾಸಪ್ಪ
(೩ ಮಕ್ಕಳು)

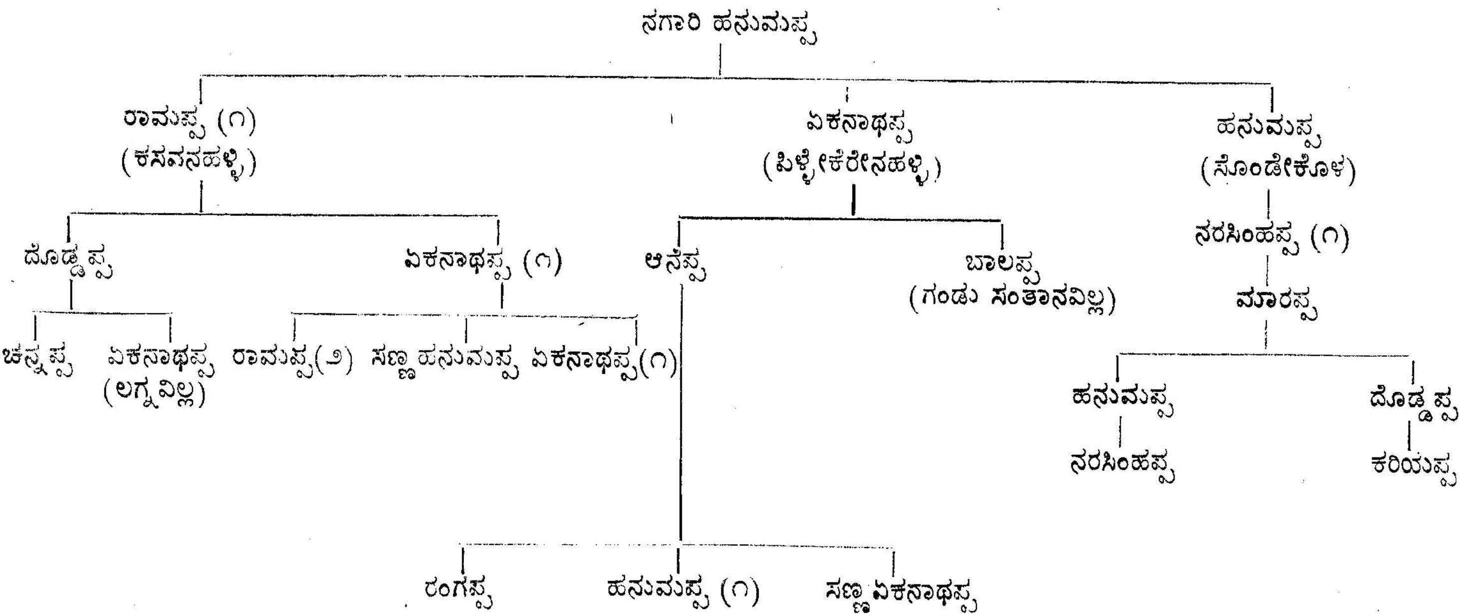
೧. ಓಬವ್ವಳ ಮೂರುಜನ ಭಾವಂದಿರು ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಮೈದುನನ ವಂಶವೃಕ್ಷ

ಹನುಮಪ್ಪ (ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ)
ಮರಕೆಂಚಪ್ಪ
ಯಕನಾಥಪ್ಪ (ಲಗ್ನವಿಲ್ಲ)
ಹನುಮಪ್ಪ (೨)
ವಕೀಲ್ ಕೆಂಚಪ್ಪ
ಬಾಲಪ್ಪ
ಸಣ್ಣ ಕೆಂಚಪ್ಪ
ಕೆಂಚಪ್ಪ (ಪೋಸ್ಟಲ್)
ದೊಡ್ಡ ಕೆಂಚಪ್ಪ
ರಾಮಣ್ಣ
ದೊಡ್ಡ ಹನುಮಪ್ಪ (೧)
ಸಣ್ಣ ಹನುಮಂತಪ್ಪ (೧)
ದೊಡ್ಡ ಕೆಂಚಪ್ಪ (೧)
(ವಿವರವಿಲ್ಲ)
ಸಣ್ಣ ಹನುಮಪ್ಪ (೨) (ಗಂಡು ಸಂತಾನವಿಲ್ಲ)
ಭೀಮಪ್ಪ (೧) (ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ)
ಹನುಮಪ್ಪ (೩) (ಅತ್ತಿಗೆರೆ)
ಬಸಪ್ಪ
ಹನುಮಪ್ಪ (೩)
ಕೆಂಚಪ್ಪ
ಭೀಮಪ್ಪ (೨)
ರಾಮಪ್ಪ
ರಂಗಪ್ಪ

ನಗಾರಿ ಬಾಲಪ್ಪನ ಮನೆತನದವರು ಮತ್ತು ಅವರ ವಂಶಸ್ಥರು ಭರಮಪುರ, ಕೊಳಹಾಳು, ರಾಮಗಿರಿ, ಚಿಲ್ಲೋಣಿ, ಸಾಂಡುಮಟ್ಟೆ, ಅಬ್ಬಾಯಕನಹಳ್ಳಿ, ಬಸಾಪುರ, ಅಲಟ್ಟಿ, ಬ್ಯಾಡಿಗೆರೆ, ಕಂಚಿನಹಳ್ಳಿ, ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ಹುಲೇಮಳಲಿ, ಬೂದಾಳು (ಶಿವಪುರ), ಕುನುಗಲು, ಸಮುದ್ರದಹಳ್ಳಿ, ಮ್ಯಾದನಹೊಳೆ, ಚನ್ನಾಪುರ, ದೊಡ್ಡಘಟ್ಟ, ನೆಹರೂನಗರ ಮೊದಲಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವರು.

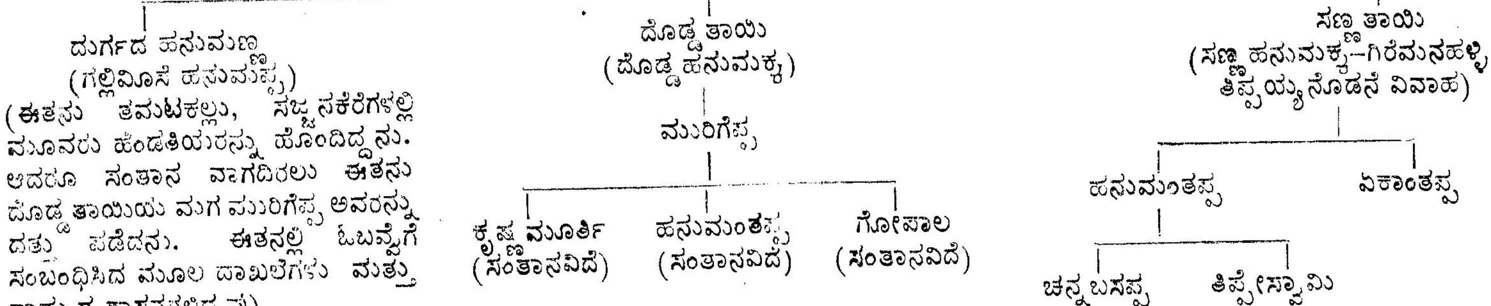

ಮೂರನೆಯ ಗಡ್ಡದ ಹುಚ್ಚಪ್ಪನ ಸಂತತಿ

ಗಂಡು ಸಂತಾನವಿಲ್ಲ—ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು

'೧. ಸಣ್ಣ ಬಾಲವ್ವ → ದುಮ್ಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪರುಸಪ್ಪನ ಸಂತತಿ

೨. ದೊಡ್ಡ ಬಾಲವ್ವ

* ಎ. ಡಿ. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ ಮತ್ತು ಸಿ. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಯ್ಯ ಅವರುಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ (ದಿ. ೨-೯-೧೯೪೯) 'ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಬಿರುದಿನ ಹದಿಮೂರು ಗಡಿ ಕಹಳೆಯವರ ವಂಶವೃಕ್ಷದ ನಕ್ಷೆ: ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೫೮ ರಿಂದ ೧೯೪೦' — ಇದನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಪ್ರೊ॥ ಎ. ಡಿ. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೫೮ ರಿಂದ ೧೯೭೨ರ ವರೆಗಿನ ಮೇಲ್ಕಂಡ ವಂಶವೃಕ್ಷವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇದನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಒದಗಿಸಿ ಪ್ರಕಟಣೆಗೂ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದ ಪ್ರೊ॥ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.